

Pár slov k Sféram dôverným

Slovenskej televízii treba poďakovať, že Sféry dôverné, vysielané na STV 2 v stredu 2. júna t. r., boli celé venované evanj. a v. cirkvi. Hodinová relácia a jej aktéri snažili sa predložiť divákovi a poslucháčovi - **Vplyv evanjelikov na kultúru v minulosti a dnes.**

Aj keď relácia nemala hluché miesta, predsa nebola schopná v časovom priestore pri rôznych výpovediach zodpovedať vyčerpávajúco na otázku moderátora, čím to je, že evanjelici príslušníci nie veľkej cirkvi dali našej kultúre ako povedal moderátor Bajaník toľko top osobností a vôbec národných buditeľov a spisovateľov. Nakoľko som aj osobne participoval na tomto programe a bol som už aj osobne oslovený, že v relácii táto otázka nedostala náležitú odpoveď, chcel by som sa k danej problematike vyjadriť.

Principiálne treba vychádzať z toho, že Luther udal trend, že protestantské cirkvi na prvé miesto kladú Bibliu a riadia sa jej posolstvom, čo v relácii zdôraznil aj brat generálny biskup Miloš Klátik a katolícka cirkev a vôbec cirkvi, ktoré neprešli reformáciou teda aj pravoslávie, uprednostňujú tradíciu. To sme počuli aj v slovenskom rozhlase z úst hovorca Konferencie biskupov Slovenska Jozefa Kováčika, ktorý na otázku prečo celibát, odpovedal, to je tradícia. Vôbec nespomenul, že apoštol Pavel v 1. liste Timoteovi píše: - Biskup musí byť teda bez úhony, jednej ženy muž.../1.Tim 3,2a/

Rímskokatolícka cirkev sa riadi vo svojej štruktúre pyramidálnym hierarchickým systémom. Má učiteľský úrad. Tento tvoria biskupi a kardináli a tí jedine majú právo vykladať a vysvetľovať Písmo sväté. Nižšie kňazstvo, klerici majú povinnosť vyučovať farníkov katechizmu, piatim cirkevným príkazom, v ktorých sú obsiahnuté úlohy, čo má robiť človek, aby bol dobrým katolíkom. Možno povedať, že z toho, čo sme tu povedali vyplýva, že katolíci sa dobrovoľne zrieka hovoriť a zasahovať do problémov cirkvi, ktoré ale nemožno odtrhnúť od života. Možno povedať, že týmto systémom je v katolíckej cirkvi obmedzený a vymedzený priestor viac-menej iba na bohoslužobný život. Zákazy a príkazy niekedy odstrihnú krídla. V evanjelickej cirkvi nemáme hierarchický systém s učiteľským úradom, každý evanjelik je zodpovedný pred Bohom za seba i za societu, v ktorej žije, ako bolo povedané aj v relácii. Už tu vidíme, že katolicizmus vedie ľudí k poslušnosti a u evanjelikov je člen cirkvi vzdelávaný a vychovávaný k zodpovednosti. Komunisti to výstižne pomenovali. S katolíckmi to máme jednoduché. Keď si získame biskupov, máme aj ich ovečky. Ale evanjelici sú nebezpeční. Tam darmo si získame biskupov, evanjelici sú veľkí individualisti. Tu treba hľadať príčinu a vznik iného štýlu života v južnej Európe, v Taliansku, Španielsku, Portugalsku, kde boli silné komunistické strany, veľké sociálne napätia, červené brigády, mafia, na rozdiel od Škandinávie, vo Švédsku, Dánsku, Nórsku, Fínsku, kde neboli krikľavé rozdiely medzi bohatými a chudobnými, komunistické

strany nemali živnú pôdu, Škandinávia nebola zamorená mafiou a aj dnes je v Škandinávii najnižšia korupcia a vysoká životná úroveň. Francúzsky politológ Jeageus Rupnik hovorí, že je tak preto, že Škandinávia je budovaná na báze protestantizmu a južná Európa na báze katolicizmu. Podobne je to v zámorí Severná Amerika proti Južnej Amerike.

Vývoj od reformácie vytvoril nový štýl školy, vzdelávania a výchovy. Vytvoril odlišný hodnotový systém v pohľade na rodinu, na postavenie ženy v cirkvi, v spoločnosti aj v rodine. V rímskokatolíckej cirkvi nielen, že až do roku 1961 bola bohoslužobnou rečou latinčina, ale vo Vatikáne bol aj úrad, ktorý vykazoval zoznamy spisovateľov, ktorých diela príslušník cirkvi mal čítať zakázané. Tento systém už dopredu projektoval iný typ vzdelania a výchovy na evanjelických školách a iný typ na katolíckych školách. Už malé dieťa v počiatocnom stupni emancipácie chce sa presadzovať svojím ja sám, ja sama. Už tu je rozdiel medzi katolicizmom a protestantizmom. Keď dieťaťu odoberáme samostatnosť ubíjame a obstrihávame jeho schopnosti a zaraďujeme ho do poslušného stáda. Cesta k pokroku vedie tam, kde ľudia hľadajú nové cesty. Preto Karol Kuzmány požaduje: - Ak chcete ďalej dôjsť ako my dôjdeme,/ treba vám viac vedieť ako čo my vieme... Beda, ak sa v rodine, v cirkvi či v štáte vytvára situácia, kde si ľudia nekladú otázky a kde sa dokonca boja klásť otázky. To je duchovné umieranie. Kto pozná atribúty reformácie, je mu samozrejmé, že aj keď v 19-om storočí už boli stúpenci reformácie na Slovensku zdecimovaní a ocitli sa v menšine, že evanjelici Štúr, Hurban, Hodža, povyšujú stredoslovenské nárečie za spisovný jazyk Slovákov a ním postavili autostrádu pre kultúrne vzdelanie pre všetkých medzi Dunajom a Tatrami. A nie je výnimočné, že koncom 19 storočia z troch Matičných gymnázií, dve, v Revúcej a v Turčianskom Svätom Martine boli evanjelické a len jedno v Kláštore pod Znievom bolo katolícke. A naše evanjelické lýcea mali veľmi dobrú povesť a boli otvorené pre štúdium aj katolíkov aj židov. K tomu poznámka. Za môjho pôsobenia v Banskej Štiavnici, na konferencii na Základnej škole Jozefa Horáka, keď sme sa dotkli konfesijného spoložitia, mi spisovateľov synovec, spisovateľ Karol Horák povedal.: - Pán farár, vy evanjelici ste už dávno boli ekumenickí. Môj strýc, spisovateľ Jozef Horák, študoval na evanjelickom Učiteľskom ústave v Banskej Štiavnici. Bol chudobný, ale dobre sa učil a on katolík dostával od evanjelikov štipendium..

A ešte si dovoľm doplniť doc. Tkáčikovou, ktorá spomenula Kristínu Royovú. Od akademika Andreja Mráza viem, že poviedka Kristíny Royovej - Bez Boha na svete – bola prvá literárna práca slovenského spisovateľa, ktorá bola preložená do čínštiny.

Daniel Šovc